

## **Omvärldsspaning 2026 - Inspel till Nationell läkemedelsstrategi från Sveriges Veterinärförbund**

Sveriges veterinärförbund har fått detta utskick för att ges möjlighet att komma med inspel rörande läkemedel och läkemedelsanvändning som kan stödja regeringen vid en eventuell revidering av NLS. Förbundet vill med anledning av detta lämna följande synpunkter.

### **De viktigaste trenderna som ses nationellt och internationellt som har/kan ha bäring på läkemedel och läkemedelsanvändning.**

#### *Restsituation för läkemedel*

Restsituationer ger intermittent stor svårighet i att upprätthålla en god djurvälstånd; att försöka behandla på bästa sätt med de läkemedel som är bäst lämpade för patienten utifrån indikation, forskning och beprövad erfarenhet kan vara otroligt svårt vid diverse restsituationer.

I perioder har läkemedel som varit kritiskt viktiga för vissa grupper av humanpatienter rekommenderats att inte använda till djur för att spara dem till människor (t.ex. att spara Flutide till små barn med astma som inte kan använda annat preparat, inte använda vissa infusionsvätskor till djur m.m.). Här har det funnits information som fungerat bra genom t.ex. informationsutskick till veterinärer via Läkemedelsverkets nyhetsbrev.

Många läkemedel som används till djur är humanläkemedel som används enligt kaskadprincipen, men vår spaning är att det kommer fler läkemedel med indikation för rätt djurslag och tillstånd, vilket i sig är positivt, men ofta ökar det kostnaden för dessa läkemedel och därmed också kostnaden för djurägare. Sannolikt är det också positivt i det långa loppet då det minskar konkurrensen om humanläkemedlen och kanske kan leda till färre situationer med restnoteringar.

Många gånger förekommer restsituationer då en/två pack är restnoterade men inte storpack med t.ex. 50 doser (t.ex. antihelmintika). Det bör därför övervägas att införa möjligheten att låta apotek få bryta dessa förpackningar och fördela ut till flera djurägare under just restsituationer.

### **Vilka fokusområden rörande läkemedel och läkemedelsanvändning vi anser är viktigast att prioritera vid en eventuell uppdatering av NLS?**

#### *Tillgång till veterinärmedicinska läkemedel för forskning och försöksdjursverksamhet*

En framtida nationell läkemedelsstrategi bör särskilt uppmärksamma tillgången till veterinärmedicinska läkemedel för forskning och försöksdjursverksamhet. För många djurslag som används inom forskning saknas godkända läkemedel på den svenska marknaden, vilket skapar utmaningar för både djurvälstånd och forskningens kvalitet. Av särskild betydelse är tillgången till moderna och långverkande analgetika som möjliggör effektiv smärtlindring med minimalt lidande för djuren.

Försöksdjursverksamhet omfattas av ett omfattande lagstiftningskrav där djurens lidande ska begränsas till ett minimum. En central princip i såväl svensk lagstiftning som EU-direktiv är att djurförsök kontinuerligt ska förfinas genom tillämpning av 3R-

principerna (Replace, Reduce, Refine). Förfining innebär att de metoder, läkemedel och rutiner som används alltid ska vara de som bäst minimerar smärta, lidande, ångest och bestående men hos djuren. Detta är inte en ambition utan ett lagstadgat krav som forskningsverksamheter är skyldiga att uppfylla.

För att kunna uppfylla dessa krav måste forskare och försöksdjursveterinärer ha tillgång till de mest effektiva och moderna läkemedlen som finns tillgängliga internationellt. Idag begränsas detta ofta av komplicerade licens- och importförfaranden. Konsekvensen kan bli att verksamheter tvingas använda äldre eller mindre optimala behandlingsalternativ trots att bättre preparat finns tillgängliga i andra länder.

Ett tydligt exempel är smärtbehandling av möss och råttor. Dessa arter utgör en stor andel av de djur som används inom biomedicinsk forskning och genomgår ofta kirurgiska eller andra potentiellt smärtsamma ingrepp. Om långverkande opioidanalgetika saknas kan tillräcklig smärtlindring endast uppnås genom upprepade administrationer av kortverkande preparat med intervaller på cirka fem till sex timmar. Detta innebär inte bara en ökad arbetsbelastning utan framför allt att djuren måste hanteras och störas upprepade gånger under återhämtningsperioden. Denna hantering innebär i sig stress och kan påverka både djurvälståndet och forskningsresultaten negativt. Tillgång till långverkande analgetika möjliggör en mer stabil smärtlindring samtidigt som antalet hanteringstillfällen minskar, vilket utgör en tydlig förfining enligt 3R-principerna.

Bristande tillgång till adekvata analgetika riskerar därför att direkt motverka lagstiftningens syfte. Om forskare och veterinärer inte kan använda de mest lämpliga preparaten begränsas möjligheten att genomföra den förfining som lagen kräver. Tillgång till moderna läkemedel är därmed inte enbart en fråga om läkemedelsförsörjning utan också en djurskyddsfråga och en förutsättning för att Sverige ska kunna upprätthålla en hög standard inom försöksdjursvälfärd.

Nuvarande system för licenser och import innebär dessutom att varje läkemedelsform, styrka eller beredning ofta kräver en separat hantering. Detta skapar administrativa hinder som särskilt påverkar verksamheter med små användningsvolymerna, vilket är vanligt inom försöksdjursområdet och för ovanliga djurslag. För veterinärer inom forskning bör det därför övervägas om tillgången till läkemedel kan förenklas genom mer generella importmöjligheter eller särskilda regelverk anpassade till forskningens behov.

Det är även viktigt ur ett innovationsperspektiv. Utvecklingen av nya läkemedel för både veterinärmedicinskt och humant bruk sker snabbt internationellt, men svenska forskningsmiljöer får ofta vänta länge innan dessa preparat kan användas. En snabbare och mer flexibel tillgång till innovativa läkemedel skulle stärka Sveriges konkurrenskraft som forskningsnation, möjliggöra utveckling av mer avancerade och förfinade djurmodeller samt bidra till att nya metoder för smärtlindring och anestesi kan utvärderas och implementeras tidigare.

Slutligen bör möjligheterna till nordisk eller europeisk samordning av importprocesser utredas. För läkemedel som används i begränsad omfattning kan kraven på nationella separata importlösningar innebära orimligt höga kostnader och administrativa bördor. Om ett läkemedel redan har importerats och kvalitetsbedömts inom ett nordiskt land bör motsvarande tillgång kunna underlättas i övriga nordiska länder. Detta skulle öka

tillgängligheten till viktiga läkemedel, minska kostnaderna och samtidigt stärka möjligheterna att snabbt implementera nya behandlingsmetoder som förbättrar försöksdjurens välfärd.

Sammantaget bör en framtida nationell läkemedelsstrategi prioritera åtgärder som säkerställer snabbare tillgång till moderna veterinärmedicinska läkemedel för forskning, förenklar importförfaranden och skapar förutsättningar för att försöksdjur alltid kan behandlas med de mest effektiva och förfinade metoder som finns tillgängliga. Detta är en förutsättning för att fullt ut uppfylla lagstiftningens krav på att minimera djurs lidande, stärka efterlevnaden av 3R-principerna och samtidigt främja forskning, innovation och hög djurvälfärd. Utgångspunkten bör vara att regelverket stödjer, och inte försvårar, användningen av de läkemedel som bäst kan minska försöksdjurens lidande.

#### *Recept till företagare*

Apoteken har ofta svårt att hjälpa företagare (recept på organisationsnummer istället för personnummer), detta bör kunna göras även online för att underlätta godtagbar läkemedelsförsörjning till djur.

#### *Planerad tillgång*

För att säkerställa tillgång till läkemedel under perioder med hög efterfrågan skulle man kunna uppmuntra till säsongsvis lagerhållning av vissa läkemedel.

#### *Apotekens roll*

Att apoteken inte är statliga längre innebär fri prissättning och svårigheter med att många läkemedel inte finns i lager. Överväganden kring hur man kan säkra tillgång till rätt läkemedel i rätt mängd och till rimlig kostnad med någon form av styrning bör göras.

#### *Förtydligande avseende sällskapsdjur och häst*

En fundering utifrån Nationella läkemedelsstrategin 2024-2026 är att den endast nämner läkemedelsbehandling av produktionsdjur för att säkra djurhälsan för att säkra livsmedelsproduktionen, ge säkra livsmedel och bibehålla ett gott antibiotikaläge. Här bör även sällskapsdjur nämnas för att bibehålla ett gott antibiotikaläge. Vidare bör det förtydligas att även hästar räknas som livsmedelsproducerande djur.